

УКРАЇНСЬКА ФРАКЦІЯ ГАЛИЦЬКОГО КРАЙОВОГО СЕЙМУ В БОРотьБИ ЗА НОВИЙ ВИБОРЧИЙ ЗАКОН НАПЕРЕДОДНІ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Напередодні Першої світової війни в громадсько-політичному житті Східної Галичини відчувалося пожвавлення. Це був період активної політичної боротьби українських депутатських фракцій віденського парламенту і галицького крайового сейму за новий виборчий закон до галицького сейму та відкриття українського університету у Львові. Керівником української депутатської фракції у віденському парламенті і галицькому крайовому сеймі на той час був Кость Левицький - адвокат, голова найбільшої у Галичині Української національно-демократичної партії та провідний громадсько-політичний діяч Східної Галичини. Проблема боротьби українського населення Східної Галичини саме в 1913 році за проведення виборчої реформи та діяльність Костя Левицького, який вніс велику лепту у підготовку і проведення виборчої реформи до галицького крайового сейму, в українській науці не знайшла повного і всебічного висвітлення. Окремі її елементи відображались у працях І. Андрухів, В. Мудрого, М. Кугутяка, та більш повний об'єм інформації нам дає тогочасна преса, в якій висвітлювались події досліджуваного періоду.

Дана стаття має на меті висвітлити заходи українських депутатських фракцій у боротьбі за нову виборчу реформу у 1913 р. Завдання полягає також у тому, щоб розкрити суть і значення нової виборчої реформи, показати методи й шляхи її реалізації, визначити роль Костя Левицького в боротьбі за виборчі права українського народу.

Ідея згуртованості національно-демократичних сил була в центрі уваги всіх форумів Української Націонал-Демократичної Партії, найбільшої та найвпливовішої у Східній Галичині. На з'їзді націонал-демократів у грудні 1912 року зазначалось, що розглянувши міжнародне становище, яке може привести до збройного конфлікту на землях заселених українським народом та

відстоюючи вимоги повної державної незалежності всього об'єднаного українського народу, Народний з'їзд стверджує "невигаслі" права української нації до самостійного політичного життя на цілій території, заселеній українським народом і прагнення виступати проти польських посягань на українські землі. З'їзд закликав залишити всі міжпартійні та міжфракційні суперечки і спрямувати всі дії на консолідацію своїх сил¹.

25 і 26 грудня 1912 року у Львові відбулось засідання Народного Комітету (керівного органу) Української націонал-демократичної партії (далі УНДП). Його голова Кость Левицький наголосив, що українське питання "перестало бути галицькою домашньою справою", тобто останнім часом його порушували в широких політичних колах не тільки в австрійській державі, але й за її межами. Однак, не тільки доля Східної Галичини хвилювала в цей час галицьких політиків. На Балканах слов'янські народи піднялися на національно-визвольну боротьбу проти турецького поневолення. Українські політики Галичини прекрасно розуміли, що Балканська війна неодмінно втягне в цей збройний конфлікт Росію й Австро-Угорщину, політичні інтереси яких щодо Балканів завжди були причиною конфліктів між ними². Також було зрозуміло, що через український народ ведеться суперництво між Австрією і Росією. Для поліпшення українсько-польських стосунків необхідно було провести демократичну виборчу реформу в краї. Боротьба за демократизацію системи виборів до Галицького сейму тривала понад п'ять років. Фракція українських депутатів Галицького крайового сейму неодноразово вимагала прийняття нового виборчого закону та відкриття українського університету у Львові. Оскільки ці законопроекти, які висувала українська фракція, постійно блокувалися польськими парламентарями, то бойкот українцями роботи сейму в грудні 1912 року привів до розпуску тієї сесії, на якій і розглядалися ці питання. Умовами відновлення роботи сесії було прийняття нового виборчого закону, а також ряду наступних вимог: щоб українська фракція мала двох представників у крайовому виділі, яких би обирали українські депутати; заступника крайового маршалка в сеймі і в крайовому виділі; щоб тільки за згодою українських депутатів можна було розширювати крайову автономію; український народ має мати своїх представників у всіх сеймових куріях (курія - назва розрядів виборців по станах, майновому цензу і т. п.); українські депутати в сеймі повинні

створювати групу до виборів сеймових комісій і предстаників в крайових інституціях. Крім того, Кость Левицький повідомив, що справою заснування українського університету у Львові буде займатися цісар, тому галичани надіялись, що переговори, які велися у Відні, закінчатся для них вдало³.

Ці розрахунки не знайшли свого реального підтвердження і 19 січня 1913 року українській фракції було вручено повідомлення, в якому говорилось, що тільки в 1914 році австрійський уряд буде розглядати законопроект про створення українського університету у Львові, а будівництво розпочнеться в 1916 році. Якщо ж парламент не ухвалить цього законопроекту, то 1 жовтня 1916 року повинна утворитись університетська школа, яку пізніше перейменують в університет. В повідомленні також вказувалось, що вже існуючому Львівському університету "признається польський характер" і з 1 жовтня "згаснуть всі права української мови на львівським університеті"⁴.

20 січня 1913 року відбулись переговори у міністра Гусарека, в яких взяли участь українська (К. Левицький, М. Лагодинський і М. Василько) і польська (Лео, Стапінський та Яворський) делегації. Кость Левицький ще раз поставив запитання, чи це є остаточне рішення уряду, отримавши позитивну відповідь, він заявив "ми зриваємо дальші переговори в тій справі" і українці вийшли із зали. Після такого інциденту, 21 січня вже прем'єр-міністр Штірк мав розмову з Костем Левицьким, а 27 січня з всією українською парламентською фракцією та українські депутати не погоджувались на такі умови. Таким чином, "завдяки видвинутим польськими професорами львівського і краківського університетів та львівської політехніки домаганням, які "Коло польське" взяло за свої, українці припинили переговори, поляки ніяк не хотіли згодитись на осідок українського університету у Львові"⁵. Австрійський уряд не хотів допустити припинення переговорів і був схильний більше до польської схеми вирішення конфлікту.

Українські депутати - К. Левицький, Т. Окуневський та Є. Петрушевич - подали запит до міністра освіти Австро-Угорської монархії з вимогою рівноправного трактування українського народу у львівському університеті з польським народом⁶. З цього приводу українська студенська молодь теж висловила протест проти пропольського трактування університетської справи урядом і

закликала українське громадянство до боротьби за університет⁷. Продовжували вестись переговори між українцями і поляками щодо сеймової виборчої реформи. За проектом представників польської більшості - Стапінського, Германа, Абрагамовича - пропонувалося, щоб сейм складався з 227 депутатів, за їхнім проектом українцям у сеймі відводилось 60 мандатів, тобто майже 27 %. Українські ж депутати добивались 30 % мандатів. Та Кость Левицький, що представляв на переговорах українську сторону, не погоджувався на такі поступки⁸. Українська комісія в складі Костя Левицького, Євгена Петрушевича та Івана Макуха теж розробляла проект виборчої реформи, але читання цього проекту так і не відбулось. Невирішеність справ в сфері економіки та сільського господарства краю вимагали відновлення роботи і 18 березня 1913 року відбулось засідання галицького сейму в Львові, на якому Кость Левицький зазначив, що "нині дійшли до згідного усталення основ виборчої реформи і хоч ці основи не задовільняють наших суспільно-політичних домагань, приймаємо їх як перший ступінь до успішного розвитку нашого народу"⁹. Фактично, українські і польські депутати заново починають розробляти новий проект виборчої реформи.

Народний Комітет, як керівний орган націонал-демократичної партії, виступав за компромісний проект виборчої реформи без будь-яких змін і поправок. Комітет вимагав, щоб ця реформа була терміново прийнята галицьким сеймом, якщо ж існуючий сейм не прийме цього законопроекту, то Народний Комітет вимагатиме негайного розпуску сейму і призначення нових виборів влітку¹⁰. Націонал-демократи вважали, що вже достатньо було зроблено поступок з їхньої сторони і затягування слухань цього проекту знову відтягне запровадження реформи на невизначений термін. У травні 1913 року в тогочасній українській газеті "Свобода" з'явилася стаття, підписана Костем Левицьким і іншими лідерами УНДП, під назвою "До чого стремить наша партія", в ній були такі рядки: "Українська націонал-демократична партія стремить до того, щоби наш нарід здобув в австрійській державі якнайбільший вплив на законодавство і управу в державі (через парламент), в краю (через сейм), в повіті і громаді"¹¹. Здобуття цих прав представники націонал-демократичної партії бачили через демократизацію всіх законотворчих інституцій в краї, тобто парламенту, сейму, повітових і громадських рад. З цією метою партія "домагається заведення загального, рівного, тайного і

безпосереднього виборчого права до парламенту, сейму, рад повітових і рад громадських"¹². Слід сказати, що фракція українських депутатів в австрійському парламенті в 1905 і 1906 роках виборола такі права до австрійського парламенту, а до сейму тоді це не вдалося зробити. Ще під час сеймових виборів 1908 року, польські політичні сили змінили тактику своєї боротьби і зуміли розбити блок українських політичних партій, заставивши їх боротися між собою за депутатські мандати. Внаслідок цього до сейму вдалося провести тільки 12 українських кандидатів, та й взагалі вибори супроводжувались значними зловживаннями та порушеннями закону¹³. Тому необхідно було ввести рівноправність виборчих прав поляків і українців.

Українським націонал-демократам вдалося добитись того, що проект виборчої реформи розглядав галицький сейм і польська сеймова більшість вела переговори з українською фракцією, які закінчились компромісом. Але за цією угодою не вдалося реалізувати виборчу реформу в життя. Роботу сесії у сеймі зірвано, відчувалася загроза розпуску сейму і оголошення нових виборів, але ще на основі старого виборчого права. Представники української націонал-демократії домагалися запровадження пропорційного представництва національних меншин у всіх місцевих інституціях. Пропорційне представництво полягало в тому, щоб кожна національна меншина, відповідно до її чисельності, мала своїх представників у всіх державних інстанціях. Крім того, партія домагалась для українського народу політичних свобод, а саме: особистості, свободи зборів і товариств, слова і друку, віри і совісті і т. д.¹⁴

Проте, припинення роботи сесії не привело до позитивних змін, тому парламентська віденська газета "Wiener Zeitung" опублікувала цісарське розпорядження, яке оголошувало розпуск галицького сейму, разом з тим пішов у відставку й австрійський намісник Галичини - Михайло Бобринський - через не проведення виборчої реформи. Новим намісником став депутат до парламенту і сейму, экс-міністр фінансів - Вітольд Коритовський, що представляв партію краківських консерватистів (до неї належав і Бобжинський) і виступав за проведення реформи на основі прийнятої угоди між українською фракцією і польськими партіями, які виступали за проведення реформи. Сеймові вибори суттєво відрізнялися від парламентських, де голосував кожен, хто мав австрійське громадянство, не дивлячись на те, який він платив податок і чи платив взагалі. При виборах до

сейму це все враховувалось і вибори були куріальними. До сейму на той час входило 12 так званих вірилістів, (тобто священників і ректорів вузів, які проходили до сейму без виборів, а за призначенням), до яких входило 8 єпископів (з них 3 українських, 3 ректори вищих навчальних закладів і 1 президент краківської академії наук) та 149 депутатів, яких обрано куріально. Першу курію tworили землевласники, яким відводилось 44 мандати. Другу курію складали промисловці і підприємці зі Львова, Кракова і Бродів, для них відводилось 3 мандати. До третьої курії належали міські жителі, при чому великих міст, які обирали 28 депутатів, четверту курію tworило сільське населення та жителі малих міст і містечок, вони мали 74 мандати, з них на Східну Галичину припадало 47 мандатів. Зазначимо, що керівний орган націонал-демократичної партії - Народний Комітет - одобрив розпуск сейму і продовжував боротьбу за виборчу реформу¹⁵.

Слід відзначити й те, що передвиборча кампанія до галицького сейму не була масштабною і проводилась трохи пасивно. Кандидати у депутати мало проводили зустрічей зі своїми виборцями, а народ до них ставився з недовірою. Кость Левицький також балотувався до сейму, його виборчим округом був Рогатинський і 18 травня він зустрічався там зі своїми виборцями. На зустрічі він розповів про діяльність українських фракцій у парламенті і сеймі та пояснив причини розпуску сейму.

25 червня 1913 року у випуску тогочасної газети "Свобода" з'явилось звернення до народу від Народного Комітету УНДП, яке підписали Кость Левицький і Володимир Бачинський. У ньому зазначалось, що українські націонал-демократи прагнуть провести сеймову виборчу реформу і "хотять щоб цілий наш нарід мав право сам рішати свою долю"¹⁶.

30 червня 1913 року відбулись вибори до Галицького крайового сейму, на які дуже розраховували всі українці і в результаті яких до сейму пройшли такі найвідоміші галицькі діячі, як: Т. Старух, Л. Цегельський, М. Новаковський, О. Капустинський, І. Кивелюк, Л. Левицький, М. Король, Т. Окуневський, С. Голубович, Т. Ваньо, І. Куровець, К. Трильовський, П. Лаврук, М. Лагодинський, В. Сінгалевич, Т. Кормош, В. Бачинський, Р. Залозецький, К. Левицький, Г. Тершаковець, І. Сандуляк, Р. Перфецький, Л. Винничук, І. Яворський, Є. Петрушевич, П. Думка, І. Макух, Т. Рожанковський, С. Метеля, А. Горбачевський, І. Кохановський та

ін. З Рогатинського повіту всього голосувало 234 виборці і за Костя Левицького віддало свої голоси 173 виборці, а його опонент - поляк Бєсядецький (представник Ради Народової) отримав 62 голоси. Для порівняння: внаслідок сеймових виборів 1908 року з Рогатинського повіту за Костя Левицького проголосувало 137 виборців, а представник Ради Народової - Дідушицький тоді отримав 61 голос, москвофіл Білоголовський - 19 голосів¹⁷.

Відразу після оголошення результату виборів Кость Левицький та Володимир Бачинський від імені УНДП в тогочасній "Свободі" зазначили, що "вислід виборів для нашого табору є переважно вдоволяючий". До сейму було обрано 30 українських депутатів, за яких практично проголосувала більша половина представників четвертої курії, тобто переважно сільське населення Східної Галичини. Для порівняння: у 1908 році українці отримали 20 мандатів, тому вибори 1913 року вважалися для українського населення більш вдалимими. Всього сейм налічував 161 депутата, а з 149 обраних - 54 депутати були проти проведення виборчої реформи (в 1908 році проти цієї реформи виступало 40 депутатів)¹⁸. В цьому плані ситуація була несприятлива для українців, як виступали за проведення реформи. І хоч поляки одержали знову більшість у крайовому парламенті, українці ж змогли впливати на рішення сейму з принципових питань та більш повно задекларувати свої політичні та економічні вимоги.

Всі новообрані депутати Галицького крайового сейму зібралися 10 липня 1913 року на першу нараду і на пропозицію Костя Левицького заснували загальний український клуб (фракцію), до якого належали всі українські депутати незалежно від партійної приналежності. Головою сеймового клубу було обрано Костя Левицького, а заступниками - Євгена Петрушевича, Івана Макуха, а Лонгин Цегельський став секретарем. Крім того, було обрано свою сеймову комісію, до якої ввійшли радник Іван Кивелюк, заступник радника - Теодор Рожанковський. Щодо роботи у сеймі, то для всіх депутатів української фракції однозначно першочерговим питанням було проведення виборчої реформи. А також було прийнято рішення про автономну діяльність українського сеймового клубу¹⁹.

Необхідно відзначити, що українське духовенство Східної Галичини теж підтримувало фракцію українських депутатів у її домаганнях, про що свідчить телеграма Костя Левицького, адресована єпископу Андрію Шептицькому, у якій висловлювалась подяка за

"многоцінні успішні заходи великого акту політичного, сеймової реформи виборчої"²⁰. Та на початку осені 1913 року відчувся початок економічної кризи, яка назрівала в Галичині в цілому, і в Східній Галичині зокрема. Тому Народний Комітет Української націонал-демократичної партії, депутати парламенту і сейму разом з господарським товариством "Сільський Господар" провели 8 вересня 1913 року у Львові конференцію, на якій обговорювався стан справ в суспільно-економічному житті Східної Галичини. Керував роботою конференції Кость Левицький. Присутні зійшлися на тому, що вимоги українців щодо проведення регуляції рік й меліорації, будівництва доріг, запровадження пільг для сільськогосподарського населення були австрійським урядом проігноровані і потрібно виходити з цього становища²¹. Кость Левицький особисто поїхав до Відня, де мав приватну розмову з прем'єр-міністром Штірком, на якій зазначив, що допомога імперії для українських хліборобів мізерна і приходить завжди з великим запізненням. Для економічної відбудови краю потрібно щонайменше 10 млн. крон тільки для першочергових потреб, а потім і ще більше, "бо через нужду народа терпить і держава". Польські депутати - Лео, Герман, Стапінський, Чайковський і Скарбек та українські - К. Левицький та Є. Левицький провели ще одну нараду з прем'єр-міністром Штірком, на якій запропонували свої пропозиції щодо грошової допомоги для Галичини як Східної, так і Західної. Уряд пообіцяв депутатам, що приведе край до належного стану, а українцям було виділено 1 млн. крон для ремонту доріг²².

Проте, справи дальше не йшли, тому 6 і 7 жовтня 1913 року у Відні відбулася чергова нарада української депутатської фракції під проводом Костя Левицького, де виявилось, що всі справи, які фракція намагалася вирішити, а саме - заснування у Львові українського університету, проведення сеймової виборчої реформи та інші - не вирішувались. Тоді частина українських депутатів разом з Костем Левицьким знову пішли до прем'єр-міністра Штірка і в розмові з ним досить гостро критикували політику уряду. Штірк запевняв, що справу українського університету тимчасово призупинено, але незабаром буде вирішено, а щодо грошової допомоги, то уряд не отримав звітів з намісництва про розміри збитків селян²³.

На наступному засіданні віденського парламенту відбулась міжфракційна дискусія українців і поляків. Фракція українських

депутатів з лідером Костем Левицьким вимагала поставити на порядок денний питання виборчої реформи до галицького сейму, поляки ж її не підтримували. Українці відмовлялися від участі в розгляді проекту бюджету на наступний рік, який парламент хотів прийняти якнайшвидше. Та пропозицію Костя Левицького і його фракції було відхилено і відбулось перше читання проекту бюджету. З приводу бюджету теж відбулось багато дискусій і суперечок й українці внесли до нього свої поправки²⁴.

На початку листопада 1913 року Кость Левицький зустрічався з прем'єр-міністром Штірком та австрійським намісником у Галичині В. Коритовським, які переконували зробити поступки на польську користь. На цю пропозицію Кость Левицький відповів, що українці і так багато в чому поступилися на користь польської більшості. У парламенті загострилася ситуація та знову почалися суперечки і дискусії, були погрози розпустити українські фракції у парламенті і в сеймі, а натомість створити цісарську комісію²⁵.

Та не дивлячись на цей конфлікт, українські депутати і в парламенті, і в сеймі продовжували вимагати прийняття нового виборчого закону та відкриття українського університету у Львові. Черговий бойкот роботи парламенту, організований українською депутатською фракцією на початку грудня 1913 року, змусив втрутитися у цю справу цісаря Франца Йосифа. На розмову до себе цісар викликав Костя Левицького, як керівника фракції. Кость Левицького цісар поважав не тільки через те, що він був керівником українських депутатських фракцій у парламенті і сеймі та головою найбільшої партії Галичини - УНДП, а й знав його, як авторитетного політика й виважену, компромісну, культурну людину. Зауважимо, що напередодні парламентських й сеймових баталій, саме за ці якості Кость Левицького було нагороджено лицарським орденом "Хреста Леопольд". Як пізніше згадував Кость Левицький: "В час розмови цісар запитував мене про свою прихильність супроти домагань руського народу, та висказував непохитну надію, що сей нарід в недовгій часі дійде до належних йому прав"²⁶.

Після натиску цісаря уряд ще повинен був внести певні правки і доповнення до проекту сеймової реформи і вже до 9 грудня його мали ухвалити. Намісник Австро-Угорщини в Галичині В. Коритовський запропонував свій проект виборчої реформи (цей проект був для українців менш прийнятним, ніж проект його попередника

Бобжинського). Українські політичні партії пішли на компроміс з поляками, у результаті з 228 мандатів у сеймі їм мало належати 62 місця (4 мандати відводились для вірилістів і 58 для обраних на виборах депутатів). Сеймові наради повинен проводити крайовий маршалок і два його заступники - українського і польського походження. Крайовий виділ мав складатися з 8 членів, які вибиралися від різних фракцій сейму. Два члени крайового виділу (комісії) повинні бути української народності, яких обирали українські депутати. Членів польських сеймових комісій вибирали поляки, а членів українських комісій вибирали українці. За таким принципом обирались керівники також різних інституцій, що існували в краї (наприклад, крайовий банк, промислова комісія, рентові оселі і ін.). Право голосу серед землевласників мали ті особи, які платили щонайменше 200 крон земельного і так званого "домового" податку. Серед промисловців і підприємців право голосування мали ті, хто належав до перших 2/3 частин всіх оподаткованих членів громади, а також ті, що мали право голосування. Щодо міського і сільського населення, то право голосу мав кожен повнолітній чоловік, який в своєму місті чи селі проживав не менше року, жінки мали право голосувати особисто або через посередників. Депутатом до сейму міг бути обраний кожен, хто мав не менше трьох років австрійське громадянство, право голосу і був не молодший 30 років. Кожен виборець мав право голосувати за одного кандидата у депутати (у двомандатних округах ще за його заступника або однопартійця) і мав тільки 1 голос²⁷. За цим проектом мішаних (українсько-польських) двомандатних округів в сільській курії повинно бути 16, а одномандатних округів 28, але він ще не раз переглядався і доповнювався, а потім відкладався.

Наприкінці року Кость Левицький виступив з промовою у віденському парламенті в якій зазначив: "Австрія може удержатись лише тоді, коли запевнить усім своїм народам свободний розвій. Галичина перестала бути виключно польським краєм, а є краєм польським і українським"²⁸.

Проте, незважаючи на всі заходи українських фракцій - сеймової і парламентської, виборча реформа у 1913 році прийнята так і не була. Після довгих дискусій та суперечок, що відбувалися навколо неї, а також безлічі різноманітних доповнень і внесень виборчу реформу до галицького крайового сейму вдалося провести у лютому 1914 р. Цей період можна вважати початком певної стабілізації між українськими і польськими політичними силами. Без

сумніву, велика заслуга в цьому керівника українських фракцій віденського парламенту та галицького крайового сейму Костя Левицького. Тогочасна преса про нього писала: "нема майже ніякої області нашого публічного народного життя, на якій би не працював для нашого народу Кость Левицький"²⁹.

Таким чином, аналізуючи тогочасні події, варто ще раз наголосити на вимогах українських фракцій, як парламентської, так і сеймової до уряду Австро-Угорської монархії. Адже ще 16 квітня 1912 р. Кость Левицький зазначав, що найважливішою вимогою українців на той час було заснування українського університету у Львові, а також поділу університету Цісаря Франца на польський і український філіали. Українські депутати до австрійського парламенту та галицького крайового сейму виступали проти будівництва водних каналів і пропонували використати кошти на проведення меліорації та зміни русла річок, оскільки населення, особливо в гірських районах, потерпало від повеней. Важливим було і військове питання, парламентарі пропонували дворічну військову службу. В економічному житті вимагали скасування так званого "домово-класового" податку, а також обмеження оподаткування дрібних ремісників і промисловців. Та основна вимога, на якій наголошував Кость Левицький "щоб нас трактовано рівно з поляками". Найважливішим для галицького політикуму було визнання українського народу рівноправним з іншими народами (особливо з польським), які населяли монархію.

Польська ж більшість вважала, що "русини" не можуть бути так званим "солідним державним матеріалом", оскільки не є консолідованою нацією, тому не визнавала українців окремим повноцінним народом. Помилка Австрії була в тому, що вона не зуміла в цьому напрямку позбутися польського трактування українського питання.

На здобуття прав і свобод для українського народу Східної Галичини була спрямована діяльність двох депутатських фракцій і їхнього незмінного лідера - Костя Левицького. Адже 12 українських сеймових депутатів, очолюваних Костем Левицьким, завдяки вміло обраній тактиці, зуміли паралізувати роботу польської більшості в сеймі. Це змусило цісаря розпустити в кінці 1912 р. галицький крайовий сейм і призначити на червень 1913 р. нові вибори. Українська національно-демократична партія до нових виборів віднеслася досить серйозно і згуртовано, проаналізувавши помилки минулих виборів

(1908 року), націонал-демократам вдалося у 1913 р. отримати 23 мандати у сеймі (6 мандатів отримала Українська радикальна партія). Українська фракція, не дивлячись на бойкот роботи парламенту, зі своєї сторони все робила для того, щоб проведення виборчої реформи відбулося мирним шляхом.

Поза тим, постійні суперечки, бойкоти, припинення роботи парламенту і сейму підживляли імідж Австро-Угорської імперії. Відчувалося, що вона не могла вже тримати у постійній покірності народи, які її населяли. Національна ідея перемагала в кожному регіоні великої монархії Габсбургів. Економіка окремих народів переживала занепад, тому звідусіль висувались вимоги вільного розвитку народностей. Передвоєнна ситуація в Європі також підштовхувала народи до боротьби за незалежність, хоча в 1913 році цей рух ще не набув великих масштабів. В умовах постійної боротьби з польською більшістю, блокуванням опозицією важливих для українців законопроектів, постійними обіцянками уряду прийшлося працювати українським депутатам, та особливо відчув це Кость Левицький, який, неодноразово ризикуючи своїми посадами, власною репутацією і можливістю нажити ворогів, зробив все для того, щоб захистити права українського народу.

1913 рік виявився вирішальним у боротьбі за проведення нового виборчого закону до сейму. Діяльність українських депутатських фракцій парламенту і сейму та їхнього керівника Костя Левицького в наступні роки заслуговує окремого дослідження.

Annotation

In this article is analyzed a role of the Ukrainian Deputy Group in the Regional Sejm of Halychyna at the time of struggle for the Elektoral Law.

Анотація

У статті проаналізовано роль української депутатської фракції у Галицькому крайовому сеймі в час боротьби за нове виборче право.

¹ Кугутя М. Галичина: сторінки історії: Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. - 1939 р.). - Івано-Франківськ, 1993. - С. 116.

² Андрусів І. Кость Левицький: сторінки життя. - Івано-Франківськ, 1995. - С. 15.

³ Народний з'їзд // Свобода. - Львів, 2 січня 1913. - С. 4.

⁴ Справа українського університету // Свобода. - Львів, 23 січня 1913. - С. 2.

⁵ Мудрий В. Змагання за українські університети в Галичині. - Львів; Нью-Йорк, 1999. - С. 73-74.

- ⁶ З парламенту // Свобода. - 30 січня 1913. - Львів. - С. 4.
- ⁷ Мудрий В. Змагання за українські університети в Галичині. - Львів; Нью-Йорк, 1999. - С. 74.
- ⁸ Виборча реформа // Свобода. - 13 лютого 1913. - Львів. - С. 1.
- ⁹ Галицький сейм // Свобода. - 30 березня 1913. - Львів. - С. 1.
- ¹⁰ Голос Народного Комітету // Свобода. - 24 квітня 1913. - Львів. - С. 7.
- ¹¹ До чого стремить наша партія // Свобода. - 8 травня 1913. - Львів. - С. 1
- ¹² Там же.
- ¹³ Михальський Ю. Польська суспільність та українське питання у Галичині в період сеймових виборів 1908 р. (З історії польсько-українських стосунків). - Львів, 1997. - С. 24.
- ¹⁴ Свобода, 8 травня 1913. - Львів. - С. 1.
- ¹⁵ Розв'язане сейму. Новий намісник. Приготовляймося до виборів! // Свобода. - 15 травня 1913. - Львів. - С. 1.
- ¹⁶ Свобода. - 25 червня 1913. - Львів. - С. 1.
- ¹⁷ Свобода. - 3 липня 1913. - Львів. - С. 2.
- ¹⁸ Свобода. - 10 липня 1913. - Львів. - С. 1.
- ¹⁹ Український сеймовий клуб // Свобода. - 17 липня 1913. - Львів. - С. 1.
- ²⁰ Центральний державний історичний архів України у м. Львові. - Ф. 358 (Андрій Шептицький), оп. 2, спр. 201, арк. 59.
- ²¹ Левицький К. Краєва конференція в справі сегорічних нещасть // Свобода. - 4 вересня 1913. - Львів. - С. 1.
- ²² Ратункова акція // Свобода. - 2 жовтня 1913. - Львів. - С. 2-3.
- ²³ Українські послы проти правительства // Свобода. - 9 жовтня 1913. - Львів. - С. 1.
- ²⁴ Свобода. - 23 жовтня 1913. - Львів. - С. 2.
- ²⁵ Свобода. - 13 листопада 1913. - Львів. - С. 1.
- ²⁶ Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848-1914. - Львів, 1926. - С. 529.
- ²⁷ Свобода. - 11 грудня 1913. - Львів. - С. 1.
- ²⁸ Свобода. - 18 грудня 1913. - Львів. - С. 3.
- ²⁹ Чия заслуга? // Свобода. - 19 лютого 1914. - Львів. - С. 1-2.